

Troballa d'un tresoret de nou mancusos d'or al jaciment de Can Paleta (Castellfollit del Boix, Bages)

Durant la campanya d'excavacions duta a terme l'agost de 2000 al jaciment d'època antiga i tardana i altmedieval de Can Paleta ha aparegut un tresoret o ocultació de mancusos d'or encunyats a la seca comtal de Ramon Berenguer I de Barcelona entre els anys 1055-1069. En el treball que es presenta a continuació s'estudia aquesta troballa numismàtica de monedes encunyades al segle xi i s'intenta donar una explicació a la seva presència en un jaciment que s'ocupa durant l'antiguitat tardana i s'abandona, molt probablement, no més enllà de l'alta edat mitjana.

Paraules clau: antiguitat tardana, alta edat mitjana, establiment rural, necròpolis, tresoret de mancusos.

Pendant la campagne de fouilles du mois d'août de 2000 au gisement de l'Antiquité Tardive et Haute Médievale de "Can Paleta" on a trouvé un trésor ou occultation de "mancusos" d'or frappés au atelier comtal de Ramon Berenguer I de Barcelone dans un période compris dans les années 1055-1069. Dans ce travail on a étudié cette trouvaille numismatique du XIème siècle et on a essayé une explication à sa présence dans un gisement occupé pendant l'Antiquité Tardive et abandonné probablement à l'Haute Moyenne Age.

Mots-cles: Antiquité Tardive, Haute Moyenne Age, établissement rural, nécropole, trésor de "mancusos".

Introducció

En el decurs de la campanya d'excavacions arqueològiques programades al jaciment tardà antic i altmedieval de Can Paleta (Castellfollit del Boix, Bages), duta a terme entre els dies 1 a 14 d'agost de 2000, va aparèixer un tresoret monetari format per nou mancusos d'or.¹

1. Volem agrair molt sincerament les facilitats donades en tot moment pel propietari del terreny on es localitza el jaciment de Can Paleta, el senyor Celestí Prat, i posar de manifest la seva especial sensibilitat vers el patrimoni arqueològic. També volem fer palès el nostre reconeixement al senyor Josep M. Nuix pel seu assessorament en temes de numismàtica, cabdal en un treball d'aquestes característiques. I no volem cloure aquest apartat d'agraïments sense expressar la nostra gratitud a tot l'equip d'arqueòlegs i estudiants que han participat en la campanya d'excavacions d'aquest any: Bruna Álvarez, Miquel de Mur, Albert Enrich, Blanca Enrich, Ramon Farrés, Sílvia González, Antoni Isalgué, Karen Munté, Susanna Muriel, Sònia Pascual, Natàlia Salazar, Ivan Salvadó, Eloi Zamora.

Aquesta intervenció arqueològica s'inscriu en un programa marc de recerca més ampli que té per objectiu estudiar el pas del món antic al medieval a Catalunya a través dels seus habitatges, llocs de producció, centres de culte i necròpolis.

Can Paleta és un assentament rural dispers format per un habitatge i una necròpolis.² L'habitatge el constitueixen tres nivells en terrassa adossats a la falda d'una petita elevació de terreny (SALES 1997 i 1998). Fins al moment s'han documentat quatre estances o habitacions, tot i que es molt probable que en faltin almenys dues més per descobrir. Les parets de l'habitació són fetes a base de pedra col·locada en sec. La necròpolis, ubicada just a continuació de l'habitatge, està formada per un mínim de set tombes de lloses, tres de les quals

2. Per a un coneixement més extens de les característiques del jaciment i de les campanyes d'excavació que s'hi han dut a terme, remetem a la conferència que els autors del present treball realitzarem el 17 de gener dins *Tribuna d'Arqueologia* 2000-2001.

es van excavar l'any 1995 (SALES 1995). A la falda del turó oposada al jaciment, aïllades l'una de l'altre i del propi nucli arqueològic, trobem dues tombes més, una excavada a la roca i una de *tegulae* a doble vessant, avui gairebé desaparegudes.

Cal indicar que el jaciment es localitza molt a prop d'un antic camí que comunicaria el *Municipium Sigarrensis*, l'actual Segarra de Prats de Rei, amb *Ad Fines* (Martorell), *Barcino* (Barcelona) i amb Manresa per mitjà de dos ramals. Segons consta a l'arxiu de la masia de can Prat, situada a pocs metres de can Paleta, aquesta, al segle XIX, encara ofería serveis de posada (SABATÉ 1995, 123).

El tresoret de mancusos d'or

El punt concret de l'amagatall es va localitzar a l'angle interior de l'extrem SE de l'última habitació descoberta a la terrassa superior de l'habitable. El tresoret va sortir a una profunditat d'uns 20 cm a partir del capçal dels murs, sota d'un nivell d'enderroc format per pedres de diferents mides barrejades amb terra i ja en contacte amb un nivell d'habitable poc perceptible, però testimoni per la presència de petits carbonets juntament amb algun petit fragment ceràmic. Les monedes varen aparèixer agrupades, sense rastre de cap recipient que les pogués haver contingut, tot i que creiem molt probable que les amaguessin aplegades a l'interior d'una bosseta de pell o de teixit que, a causa del temps transcorregut i a la mateixa acidesa del sòl, no s'hauria conservat fins a avui dia.

Es tracta de nou mancusos d'or corresponents al tipus 26 d'Anna M. Balaguer (BALAGUER 1999, 396), encunyats a la seca comtal de Barcelona en època de Ramon Berenguer I (1035-1076). Les llegendes de l'anvers i del revers són diferents, escrites amb grafia àrab il·legible tant en el camp com en l'orla. Corresponen a una imitació amb les llegendes degenerades dels dinars de Yahyà al-Mutalī de Ceuta, realitzada per desconexors de l'alfabet àrab, fet que explicaria la impossibilitat de llegir-les.

Els seus pesos en grams són:

1: 2'69	6: 2'61
2: 2'81	7: 2'49
3: 2'72	8: 2'86
4: 2'50	9: 2'72
5: 2'68	

I els seus diàmetres, expressats en mil·límetres són:

1: 23	6: 22-23
2: 23	7: 22-23
3: 23	8: 23-24
4: 23	9: 20-21
5: 23	

També corresponen a la referència n. 18 de Botet i Sisó (BOTET I SISÓ 1908, 72) i al tipus 51 de Crusafont (CRUSAFONT 1982, 171). Si tenim presents els pesos esmentats, de 10 l'unça, podríem ajustar la

cronologia d'aquests mancusos, dits de Barcelona en els documents, entre 1055-1069 (BALAGUER 1999, 55). Aquest tipus de mancús ha aparegut en altres troballes efectuades en diferents indrets de Catalunya (BALAGUER 1999, 110-111). Citarem en primer lloc, per la seva proximitat geogràfica a can Paleta, el tresor d'Òdena, descobert l'any 1943 (MATEU 1946). Però també n'han aparegut a Besalú, a Girona i al carrer del Call de Barcelona.

Mancús era el nom que els cristians donaven al diner musulmà d'or. Els comtes de Barcelona bateren mancusos a la seva seca, a imitació dels dinars andalusins. Aquest fet fa pensar en una gran influència de les emissions d'or àrabs (BOTET i SISÓ 1908, 44-45), especialment en temps de Berenguer Ramon I i Ramon Berenguer I, entre els anys 1018-1076 (BALAGUER 1999, 53).

Conclusions preliminars

Un cop exposades i descrites les circumstàncies de la troballa, la cronologia d'aquest tresoret sobta, d'entrada, aquells que coneixen mínimament can Paleta. Des de la direcció hem defensat sempre una cronologia de l'antiguitat tardana i un abandonament del jaciment no més enllà de l'alta edat mitjana.

Per tant, ¿quina interpretació cal donar a una troballa de cronologia tan posterior? Tenint en compte la descripció del context arqueològic que hem donat abans, no es fa difícil donar una resposta coherent a aquesta qüestió: d'una part creiem versemblant pensar que un cop feia dos o tres segles que can Paleta s'havia despoblada, un personatge desconegut del segle XI o potser fins i tot un xic posterior va amagar les monedes en un moment d'amença, inseguretat o persecució. Les restes visibles d'un lloc d'habitable abandonat eren un punt de referència clar en el paisatge per realitzar l'amagatall, a l'espera que el perill s'esvaís. En aquest sentit cal tenir en compte que el camí antic abans esmentat passava molt a prop del jaciment, per tant no és gens agosarat pensar en algú que viatjava o fugia. Fos quin fos el motiu de l'ocultació, el cert és que el propietari de les monedes no les va recuperar mai més.

D'altra banda, també es pot defensar la hipòtesi que les monedes siguin contemporànies a una ocupació posterior, molt puntual i de caràcter residual respecte a les ocupacions de l'antiguitat tardana i l'alta edat mitjana. En aquest sentit caldrà acabar d'excavar l'habitable on s'ha efectuat la troballa per tal de determinar-ne l'evolució cronològica. En aquest cas, com en l'anterior, cal pensar que el propietari o propietaris de l'ocultació van patir algun imprevist que no els va permetre recuperar unes poques monedes que en aquella època constituïen una petita fortuna.

Jordina Sales Carbonell
Joan Enrich Hoja

ArqueoCat S. L.

C/ Dinamarca, 3, nau 8 - 080700 Igualada

Jordi Enrich Hoja
ARA (Àrea de Recerques Arqueològiques
de la Catalunya Central).

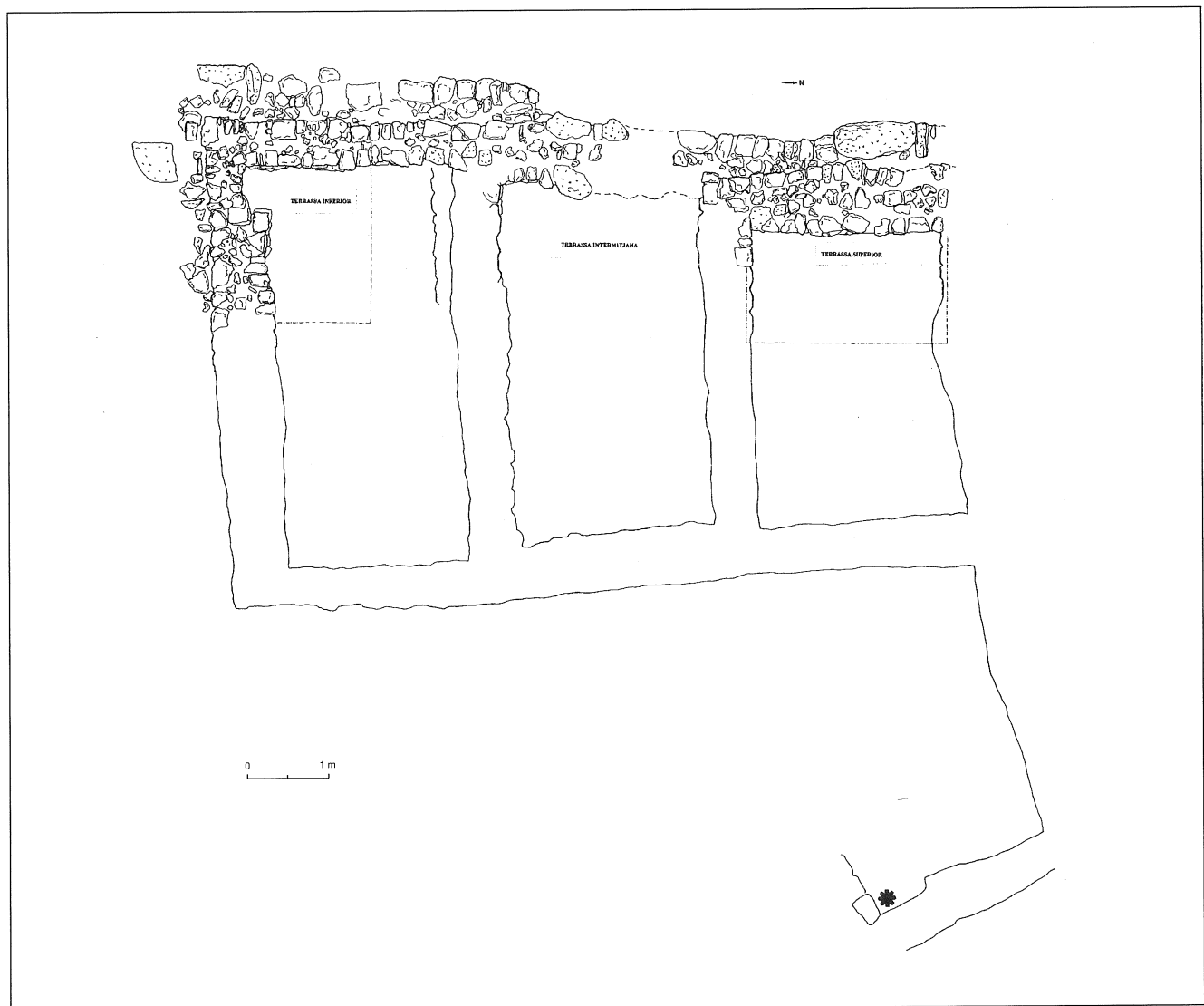

Fig. 1. Can Paleta. Planta de la zona d'habitable coneguda fins al moment, amb indicació del lloc on es van localitzar els mancusos.

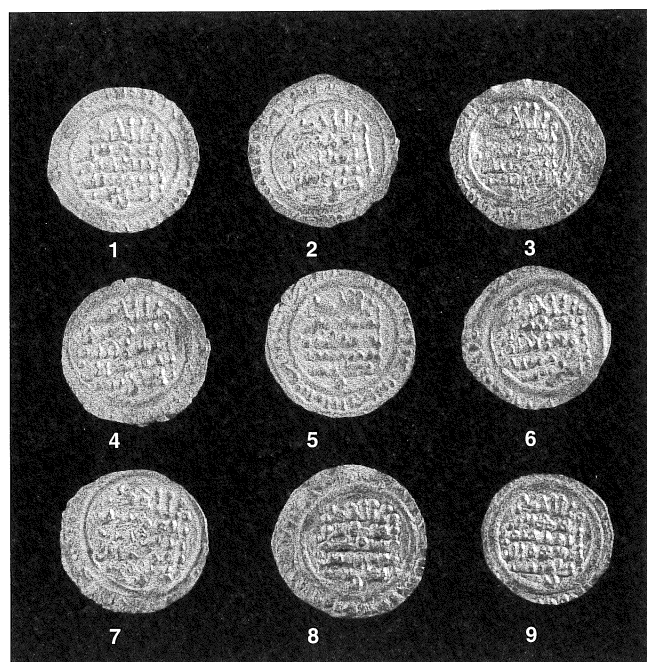

Fig. 2. Revers dels mancusos d'or de can Paleta.

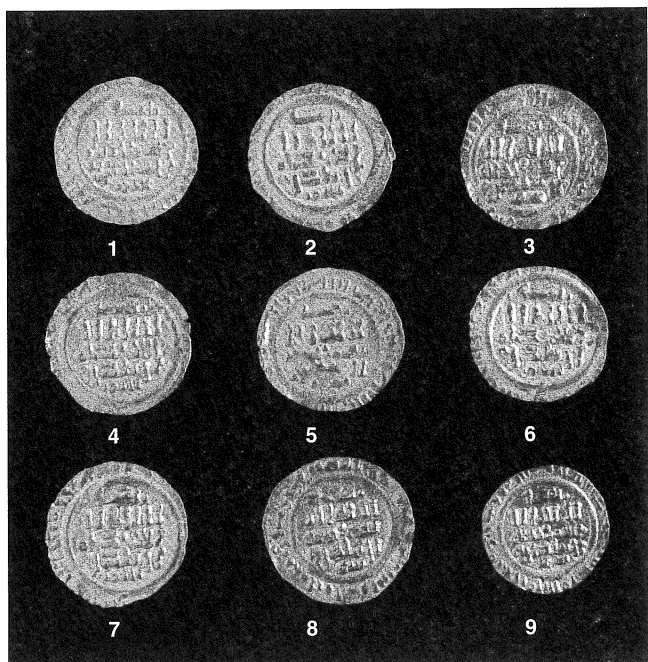

Fig. 3. Anvers dels mancusos d'or de can Paleta.

Bibliografia

BALAGUER 1999

A. M. Balaguer, *Història de la moneda dels comtats catalans*, Barcelona.

BOTET i SISÓ 1908

J. Botet i Sisó, *Les monedes catalanes*, I, Barcelona.

CRUSAFONT 1982

M. Crusafont, *Numismàtica de la corona catalano-aragonesa medieval (785-1416)*, Madrid.

MATEU i LLOPÍS 1946

"Dinares de Yahyà al-Mutalí de Ceuta y mancosos barceloneses hallados en Ódena (Igalada, Barcelona)" *Al-Andalus*, vol. XI, fasc. 2.

SABATÉ 1995

F. Sabaté, "Font oral i font escrita per a una nova

Vilaclara", ENRICH, J., ENRICH, J., PEDRAZA, L., *Vilaclara de Castellfolit del Boix (el Bages). Un assentament rural de l'antiguitat tardana*, Igualada, 123.

SALES 1995

J. Sales, *Memòria de la intervenció d'urgència realitzada a la necròpolis de Can Paleta (Castellfolit del Boix, Bages)*, Igualada.

SALES 1997

J. Sales, *Can Paleta (Castellfolit del Boix, Bages). Memòria de la intervenció arqueològica*, Igualada.

SALES 1998

J. Sales, *Can Paleta (Castellfolit del Boix, Bages). Memòria de la intervenció arqueològica*, Igualada.